

بهبود اخلاق حرفه ای معلمان در نظام آموزشی

سحر سهرابی^۱، محمد صادق کریمی^۲

^۱ دانشجوی کارشناسی رشته ی آموزش ابتدایی دانشگاه فرهنگیان (پردیس شهید صدوقی کرمانشاه).

^۲ مربی، عضو هیأت علمی دانشگاه فرهنگیان و دکتری مدیریت آموزشی.

چکیده

هر مجموعه ی سازمانی دارای کدهای اخلاقی متناسب با ساختار حرفه ای خود است، که اخلاق حرفه ای نام دارد. رعایت اخلاق آموزشی تضمین کننده ی سلامت فرایند یاددهی- یادگیری در آموزش است و موجب افزایش تعهد پاسخگویی معلمان نسبت به نیازهای دانش آموزان می شود. پژوهش حاضر به روش مروری تدوین شده است. هدف از پژوهش حاضر، آشنایی با اخلاق حرفه ای معلمان در نظام تعلیم و تربیت، در جهت بهبود و تقویت آن است. همچنین یافته ها نشان دادند که برای تحقق این امر شایسته، معلمان هرچه بیشتر با عوامل موثر در ایجاد اخلاق حرفه ای، ویژگی ها، الزامات، موانع موجود بر سر راه اخلاق حرفه ای معلمان و از همه مهم تر راهکار های بهبود اخلاق حرفه ای خود آگاهی یابند، بهتر می توانند در توسعه و تقویت اخلاق حرفه ای خود نقش موثری داشته باشند.

واژه های کلیدی: بهبود، اخلاق، اخلاق حرفه ای، معلمان، آموزش، راهکار.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

در آغاز قرن بیست و یکم میلادی با توجه به تحولات عمیق و شگفتی که ناشی از مولفه های ثروت، ارتباطات، قدرت، فضای مجازی و ... است، نیاز توجه کردن به ارزش ها به طور خاص ارزش های اخلاقی در کسب و کار و تعاملات انسانی و سازمانی بیش از هر زمان دیگری احساس می شود [۱].

اخلاق دو نوع است: فردی و حرفه ای. اخلاق همیشه به صورت موضوعی مشخص بررسی شده است و در دهه های اخیر همواره یکی از مشکلات این بود که، اخلاق در حوزه ی حرفه ای و کسب و کار مطرح نبوده است و خلا بررسی ها در حوزه ی اخلاق حرفه ای احساس می شود [۲].

اخلاق در همه ی جوامع بشری پایه ی خود را از مکتب و ایدئولوژی و نظام ارزشی حاکم بر جامعه ی خود می گیرد. از جمله مکتب هایی که اخلاق را مهم تلقی کرده و اندوخته هایی گرانبها از آیات و روایات و نمونه های تاریخی فراوان از خود به یادگار گذاشته دین مبین اسلام است. این مسئله در احادیثی از پیامبر(ص) و سایر پیشوایان با اهمیت بسیاری بیان شده است. برای مثال؛ انما بعث لاتمم مکارم الاخلاق؛ من تنها برای تکمیل فضائل اخلاقی مبعوث شده ام [۳].

اخلاق حرفه ای از نظر صاحب نظران حوزه ی اخلاق دارای مولفه های بسیاری است، اما آنچه امروزه بیشتر در مورد بحث و نوشتار اندیشمندان این حوزه قرار گرفته است را می توان در چند مولفه ی اخلاق فایده محور، اخلاق فرد محور، اخلاق عدالت محور، اخلاق وظیفه محور و اخلاق حقوق محور خلاصه کرد [۴].

به این نکته باید توجه کرد که، یکی از وزارت خانه های مهم و موثر در تکوین رشد شخصیت کودک و نوجوان کشور، آموزش و پرورش است. این وزارت خانه از یک سو رسالت پرورش انسان سالم، مومن، خلاق بالنده و مهارت یافته را به عهده دارد و از سوی دیگر، مسئولیت آموزش دانش آموزان برای ورود به دانشگاه و مدارس عالی یا اشتغال مفید در جامعه را به عهده دارد. بنابراین توجه به اخلاق حرفه ای در نظام آموزشی کشور می تواند افراد را به مهارت های اخلاقی مورد نیاز مجهز کند. معلمانی که به اخلاق حرفه ای و مولفه های آن معتقد و مجهز نباشند، مسلماً جامعه را در تحقق این اهداف با مشکلات جدی مواجه خواهند کرد. از این رو آموزش اخلاق حرفه ای در سطوح مختلف آموزش و پرورش از جمله ضروریاتی است که در نظام آموزشی، مورد غفلت واقع شده است.

نکته ی قابل توجه این است که، ضروری است افرادی که در تعلیم و تربیت افراد جامعه نقش دارند، اولاً وظایف اخلاقی مرتبط با حرفه ی خود را بشناسند تا مسئولیت های شغلی خود را بدون نیاز به هر گونه ناظر خارجی به خوبی انجام دهند، ثانیاً متوجه باشند که در جایگاه شغلی خود وظیفه ی تربیت اخلاقی افراد را هم به عهده دارند و لذا برای انجام این وظیفه ابتدا خود باید ملتزم به اخلاق عملی باشد.

در حقیقت ضوابط و ارزش های اخلاقی مرتبط با آموزش و یادگیری به این امر کمک می کند که حقوق دانش آموزان در برخورداری از بهترین آموزش ها و شان یادگیری از یک طرف و شان جایگاه علم و آموزش از طرف دیگر رعایت شود [۵] و [۶].

از آنجا که معلمان، وظیفه ی تدریس و آموزش را به عهده دارند باید در حرفه ی معلمی هم مهارت داشته و هم با اصول حرفه ای آن آشنا باشند، چرا که آموزش نخستین کارکرد و ماموریت دانشگاه محسوب می شود. آموزش های ارائه شده از سوی یک نظام آموزشی ممکن است منجر به بروز رفتار های خاص در جامعه شود که از نظر اخلاقی قابل نقد و بررسی باشد. برای مثال؛ نحوه ی تدریس می تواند موجبات یادگیری مطلوب دانش آموزان متناسب با تحولات علمی و تقاضای جامعه را فراهم بیاورد یا نیاورد.

منابع آموزشی، محتوا و سرفصل های دروس ممکن است به گونه ای باشند که نوع خاصی از تفکر و اندیشه را تقویت یا تضعیف کنند، که برای جامعه دارای فواید یا مضرات فراوانی باشد. همچنین نوع رفتار معلم می تواند بر منش و رفتار دانش آموزان تاثیر مثبت یا منفی داشته باشد [۷].

در زمینه ی اخلاق حرفه ای پژوهش های مهمی در داخل و خارج از کشور انجام گرفته که به شرح زیر مورد بررسی قرار گرفته است:

خوش زبان [۸]، پژوهشی تحت عنوان بررسی اخلاق حرفه ای دبیران دوره ی متوسطه از دیدگاه مدیران و معلمان دبیرستان های دخترانه ی شهرستان بروجرد انجام داده است، وی در این پژوهش به این نتیجه رسید که بین مولفه های اخلاق حرفه ای و تعهد در بین مدیران و دبیران تفاوتی وجود نداشت، ولی بین نگرش مدیران و دبیران درباره ی مولفه ی وجدان کاری و عدالت تفاوت وجود دارد.

قهرمانی [۹]، تحقیقی با عنوان بررسی عوامل موثر بر اخلاق کاری معلمان مقاطع سه گانه ی تحصیلی استان آذربایجان شرقی انجام داده است و به این نتیجه دست یافت که عوامل فردی، اجتماعی و سازمانی - مدیریتی، مذهبی موثر بر اخلاق کاری معلمان می باشد.

بریان و سارا [۱۰]، در بررسی خود تحت عنوان بررسی و ارائه ی یک چهارچوب برای دوره ی اخلاق حرفه ای معلمان، به این نتیجه دست یافتند که به طور کلی اخلاق حرفه ای یک موضوع فراموش شده در برنامه های آموزشی دبیران است. آنها عوامل فردی، اجتماعی و سازمانی را به عنوان راهی موثر بر اخلاق حرفه ای پیشنهاد می کنند.

آنا [۱۱]، پژوهشی با عنوان تاثیر اخلاق حرفه ای معلمان در کیفیت آموزش و تدریس در مدارس ابتدایی و متوسطه در آلاباما، در ایالات متحده انجام داده است. این پژوهش نشان داد که عوامل فردی، اجتماعی، فرهنگی و اعتقادی در اخلاق حرفه ای معلمین در کیفیت آموزش و تدریس آنان موثر است.

هانتلی [۱۲]، در پژوهش خود با عنوان عوامل تاثیر گذار بر صلاحیت های حرفه ای معلمان به این نتیجه دست یافت که سه زمینه دانش حرفه ای، عمل حرفه ای و تعهد حرفه ای در صلاحیت های حرفه ای معلمان موثر می باشد.

۲. مفهوم شناسی اخلاق:

اخلاق، مجموعه ای از اصول و ارزش هایی است که رفتار انسان را تنظیم می کند. در واقع علمی است که از صفات خوب و بد و ریشه ها و آثار آنها سخن می گوید و به تعبیر دیگر سرچشمه های اکتساب این صفات نیک و راه مبارزه با صفات بد و آثار هر یک را در فرد و جامعه مورد بررسی قرار می دهد. همچنین علم اخلاق اغلب به استاندارد های تعیین سطح مناسب و مطلوب اشاره می کند [۱۳].

۳. مفهوم شناسی اخلاق حرفه ای:

موضوع اخلاق حرفه ای مدت زمانی است در کشورهای مختلف و در گروه های شغلی مختلف مورد توجه قرار گرفته و تلاش هایی در جهت تدوین کدها و استاندارد های اخلاقی صورت گرفته است. در زیر به تعاریفی از اخلاق حرفه ای اشاره شده است که عبارتند از:

۱-۳ اخلاق حرفه ای مسئولیت اخلاقی فرد از حیث شغل است [۱۴].

۲-۳ اخلاق حرفه ای یکی از شعبه های جدید اخلاق است که می کوشد به مسائل اخلاقی حرفه های گوناگون پاسخ داده و برای آن اصول خاصی متصور است.

۳-۳ مقصود از اخلاق حرفه ای مجموعه قواعدی است که باید افراد داوطلبانه و بر اساس وجدان و فطرت خویش در انجام کار حرفه ای رعایت کنند، بدون آنکه الزام خارجی داشته باشند، یا در صورت تخلف، به مجازات قانونی دچار شوند.

۳-۴ مجموعه قوانینی اخلاقی که از ماهیت حرفه یا شغل به دست آمده، اخلاق حرفه ای نام دارد [۵].

۴. تاریخچه ی اخلاق حرفه ای:

علم اخلاق از قرن ها پیش از میلاد مسیح، در حرفه های گوناگون وارد شده است. اولین قانون تدوین شده در زمینه اخلاق حرفه ای به سوگند نامه ی پزشکی سقراط در یونان باستان برمی گردد. در این سوگند نامه وظیفه ها و مسئولیت های اخلاقی پزشکان مشخص شده بود [۱۵].

نخستین وظیفه ی اخلاق حرفه ای، رشد و توسعه ی قوانین بر پایه ی اخلاق بر شغل مدنظر است. اصطلاح اخلاق حرفه ای از قرن ۱۸ و ۱۹ میلادی در ادبیات سیاسی و اقتصادی و اجتماعی نویسندگان غربی رایج شد. بر همین اساس، صداقت در رفتار و گفتار در هر شغلی به صورت مکتوب و الزام آمور و در قالب مرام نامه، منشور و میثاق اخلاق حرفه ای درآمد [۱۶].

۵. اهمیت و ضرورت اخلاق حرفه ای:

۱-۵ اهمیت اخلاق حرفه ای در سازمان:

اخلاق حرفه ای تاثیری چشمگیر در فعالیت و نتایج سازمان دارد. بهره وری را افزایش می دهد، ارتباطات را بهبود می بخشد و درجه ی خطر پذیری را کاهش می دهد: زیرا هنگامی که اخلاق حرفه ای در سازمان حاکم است، جریان اطلاعات به راحتی تسهیل می گردد و قبل از ایجاد حادثه، مدیر از آن مطلع می شود [۱۷].

حاکمیت اخلاق حرفه ای منافع زیادی برای سازمان دارد؛ از بعد داخلی بر جنبه های بهبود در روابط، افزایش تفاهم و کاهش تعارضات، افزایش تعهد و مسئولیت پذیری برای کارکنان و کاهش هزینه های ناشی از کنترل تاثیرگذار است و از دیدگاه مسئولیت اجتماعی نیز، با افزایش مشروعیت سازمان و اقدامات آن، التزام اخلاقی در توجه به اهمیت ذی نفعان، افزایش تعهد، سودآوری و بهبود مزیت رقابتی، توفیق سازمانی و... بر سازمان تاثیر می گذارد.

۲-۵ اهمیت اخلاق حرفه ای در مدرسه:

روش به کارگیری اخلاق در موفقیت مدرسه، دارای مراحل زیر می باشد که عبارتند از:

- موفقیت از اخلاق حرفه ای سرچشمه می گیرد.
- اخلاق حرفه ای از اعتماد آفرینی ایجاد می شود.
- اعتماد آفرینی از پیش بینی رفتار ایجاد می شود.
- پیش بینی رفتار از مستمر بودن و قانون مند بودن رفتار سرچشمه می گیرد.
- مسئولیت از قانون و باور های فرد شکل می گیرد.
- قانون مندی از مسئولیت ناشی می شود [۱].

۶. عوامل پایه ای اخلاق حرفه ای:

۱-۶ استقلال حرفه ای اخلاق علمی:

این عامل مانند اخلاق در هر نظام حرفه ای دیگر باید منعکس کننده ی هنجارهای درونی حرفه و احساس تعهد اخلاقی از سوی خود حرفه ای ها و نهاد های تخصصی آنها باشد، نه آنکه در قالب بایدها و نبایدهای اخلاقی به آنها تحمیل و قبولانده شود.

۶-۲ خودفهمی حرفه ای:

پایه و اساس اخلاق، خود فهمی حرفه ای است. افراد تنها با فهم از کار و فعالیت حرفه ای خود، فلسفه و نسبت آن با زندگی مردم است که به درک اخلاق از آن نائل می آیند و در نتیجه، در مناسبات خود با طبیعت و جهان پیرامون خود، نوعی از احساس درونی از تعهد به آن ارزش ها پیدا می کنند.

۶-۳ عینیت گرایی، بی طرفی و عدم جانب داری:

از مهم ترین اصول انسانی که در اغلب اسناد و مباحث مربوط به اخلاق حرفه ای علمی مورد تایید قرار می گیرد، رعایت عینیت گرایی و بی طرفی است. فردی که اخلاق حرفه ای را در زندگی شغلی اش به کار می گیرد، نباید جانب داری غیر عقلانی نسبت به منبعی که دارای صفات غیر اخلاقی است نشان می دهد.

۶-۴ فراتر رفتن از مفاهیم معیشتی:

تا زمانی که فرد درگیر مسائل فیزیولوژیکی باشد، توجه به مسائل دیگر کم رنگ تر خواهد بود. معنای اخلاق حرفه ای با عبور از مفهوم معیشتی آن به عرصه ی ظهور می رسد. زمانی که افراد در فعالیت و کسب و کار حرفه ای خود از سطح گذران زندگی مادی فراتر می آیند، دست کم سه سطح دیگر از فعالیت های علم و فناوری برای آنان معنا می یابد:

۶-۴-۱ احساس کارایی، اثر بخشی و تولید کیفیت به عنوان ارزش افزوده

۶-۴-۲ احساس خدمت به مردم و مفید واقع شدن

۶-۴-۳ احساس رها سازی از طریق باز توزیع فرصت ها و نفوذ قدرت.

۷. ویژگی های اخلاق حرفه ای:

- ابوت، پنج ویژگی اخلاق حرفه ای را این گونه بیان می کند:
- ۷-۱ همه ی حرفه های رسمی، قوانین اخلاق رسمی (مکتوب) دارند.
  - ۷-۲ به نظر می رسد باور پذیرش قوانین اخلاق رسمی ارتباط مستقیمی با شان درون حرفه ای دارد.
  - ۷-۳ اجرای غیر رسمی اصول اخلاقی در میان گروه های حرفه ای سطح پایین ناممکن به نظر می رسد.
  - ۷-۴ در نظر و عمل، اخلاق حرفه ای مبتنی بر فرد گرایی است.
  - ۷-۵ آخرین ویژگی اخلاق حرفه ای، تقسیم بندی خاص و تعادل خود فرمایان و دستورات است. در مقابل، تعهدات و الزامات برای صاحبان حرفه بسیار زیاد است [۱۹].
- طبق شکل ۱ ویژگی های افراد دارای اخلاق حرفه ای بیان شده است.

ویژگی های افراد دارای اخلاق حرفه ای

۸. اخلاق حرفه ای معلمان:

استاندارد های اخلاق حرفه ای تدریس در اصل، انعکاسی از ارزش ها و عقاید اساسی معلمان و انعکاسی از ارزش هایی است که تمامی ذی نفعان برای حرفه ی تدریس، در حال حاضر و آینده قائل هستند [۲۱]. در حرفه ی تدریس، تقریباً تمام تصمیم ها، مبتنی بر اخلاق و تاملات اخلاقی است و نه صرفاً فنی. بنابراین، مجموعه ملاحظات اخلاقی که معلم باید به آنها توجه و تدریس خود را در قالب آنها تنظیم کند، اخلاق تدریس یا اخلاق معلمی گفته می شود.

۹. الزامات اخلاق حرفه ای معلمان:

۹-۱ الزامات اخلاق حرفه ای معلمان از منظر دانشگاه های مختلف دنیا:

دانشگاه های کشور های بسیاری در راستای فراهم کردن یک مجموعه از ضوابط و استانداردهای اخلاقی که همه ی افراد به آن معتقد باشند و افزایش پایداری به اصول حرفه ای، برای بخش آموزش، به ویژه شاغلین حرفه ای معلمی یک مجموعه راهنما از کدهای اخلاقی تدوین کرده اند [۲۲]. از نظر انجمن معلمان آمریکا: معلمان وظیفه دارند محیط آموزشی ای ایجاد کنند که زمینه ی تکمیل استعداد و توانایی بالقوه ی همه ی دانش آموزان را فراهم کند. در واقع معلمان باید مسائلی مانند تعهد به قوانین و آداب مدنی مانند کوشش و پشتکار، مسئولیت پذیری، وظیفه شناسی، احترام به قانون، احترام به دیگران و خود را رعایت کنند. به طور کلی، کدهای اخلاق حرفه ای معلمان توسط این انجمن در چهار حیطه ی رفتار با دانش آموزان، رفتار با همکاران، رفتار با والدین و جامعه، انجام فعالیت ها و عملکرد مربوط به خود تقسیم بندی شده است [۲۳]. کالج معلمان آنتاریو نیز تعدادی استاندارد اخلاقی را برای معلمان نام می برد که عبارتند از: مراقبت به معنای دلسوزی، پذیرش، علاقه مندی و بینش داشتن نسبت به تدارک و پرورش استعداد بالقوه ی دانش آموزان، اعتماد به معنای رعایت بی طرفی و انصاف، احترام به معنای رعایت ادب و احترام به کرامت انسانی، تمامیت به معنای رعایت صداقت، قابل اعتماد بودن و انجام عمل اخلاقی [۲۳].

انجمن استادان دانشگاه های ایالت متحده، اصولی همچون واقع بینی، عینیت گرایی و بی طرفی علمی را به شدت مورد توجه قرار داده است [۲۴].

به طور کلی، اگرچه اصول اخلاق حرفه ای مربوط به شغل معلمی در موسسات آموزش عالی کشور های مختلف، خاص و تابع قوانین هر کشور است اما غالباً در همه ی آنها اصول زیر دیده می شود.

- توانمند سازی دانش آموزان در حیطه ی شناختی
- ارتباط بی طرفانه با دانش آموزان
- رعایت راز داری در حیطه ی نمرات، گزارش حضور و غیاب و ارتباطات فردی با دانش آموزان
- احترام به همکاران و موسسه ی آموزشی (مدرسه)
- تسلط معلم به محتوای آموزشی مورد نظر
- استفاده از روش های معتبر در ارزشیابی
- تسلط بر اصول آموزش و روش های تدریس

۹-۲ الزامات اخلاق حرفه ای معلمان از نظر تعالیم اسلامی:

در تفکر دینی اسلام و نیز در فرهنگ سنتی کشور ایران از قدیم الایام فرض بر این بوده که معلمان، آراسته به بالاترین شاخصه های اخلاقی یک جامعه هستند و خانواده ها بر همین فرض، سرنوشت فرزندان خود را به معلمان می سپرند تا تحت تعلیم و تربیت قرار گیرند. برای اینکه بر این فرض خدشه ای وارد نشود، لازم است که معلمان به وظایف اخلاقی حرفه ای خود آگاهی یابند.

- دلسوزی نسبت به دانش آموزان. مثلاً اگر یکی از دانش آموزان در کلاس حاضر نشد و غیبت او طولانی و غیر عادی گشت، معلم باید از احوال او پرس و جو کند و علت غیبت او را جویا شود [۲۵].
- احترام به شخصیت دانش آموزان. برای مثال باید به سوالات به جا و به مورد دانش آموزان منصفانه گوش دهد و از شنیدن سوال آنها استنکاف ورزد.
- رعایت عدالت و مساوات در حیطه ی توجه و التفات به شاگردان و اظهار محبت
- رعایت اصول علمی آموزش و تدریس
- رعایت اصول کلاس داری
- مشورت و نظرخواهی از دانش آموزان در حیطه ی آموزش
- حفظ حیثیت و شئونات شغل معلمی
- فروتنی و عمل به علم

۱۰. موانع گسترش اصول اخلاق حرفه ای در نظام آموزشی:

۱-۱۰ خود خواهی روانی:

سرشت این افراد به این گونه است که منافع شخصی خود را دنبال کرده و نفع شخصی را بر منافع اجتماعی مقدم می داند.

۲-۱۰ خود خواهی اخلاقی:

اینگونه افراد با اینکه قادرند بدون خودخواهی عمل کنند، با این وجود همواره به شیوه ای عمل می کنند که منافی را برای خود منظور نمایند.

۱۰-۳ نسبی انگاری اخلاقی:

نسبی انگاری اخلاقی، یعنی اخلاق از امور اعتباری و نسبی است و برای صداقت اخلاقی، اصول عمومی وجود ندارد، پس اصول اخلاقی در محدوده ی فرهنگی تعریف می شوند که در آن شکل می گیرند [۱۹].

۱۱. راهکار های توسعه ی اخلاق حرفه ای در نظام آموزشی:**۱-۱۱ آموزش اخلاقیات:**

آموزش اخلاقیات یک امر ضروری و واجب است. آموزش موضوعات اخلاق کاری، بسیار دشوار به نظر می رسد، ولی در واقع این آموزش به معنای ایجاد هنجار ها و ارزش های استاندارد و واقعی است که به نوبه ی خود موجب افزایش کارایی افراد و نگرش صحیح به حرفه و شغل خود می شود.

۲-۱۱ نظام نامه ی رسمی اخلاقی:

نظام نامه ی رسمی اخلاقی عبارت است از دستور العمل های مدون رسمی درباره ی چگونگی رفتار در موقعیت هایی است که مستعد ایجاد دو راهی اخلاقی است.

۳-۱۱ بهبود فرهنگ سازمانی (فرهنگ اخلاقی قوی):

وقتی کارکنان یک سازمان با مسئله ای، چه حرفه ای و چه اخلاقی روبه رو می شوند، فرهنگ سازمانی به آنها می گوید که چگونه با مسئله ی مورد نظر برخورد نمایند، آن را تعریف، تحلیل و سرانجام حل و فصل کنند.

۴-۱۱ اعمال نظارت و کنترل مصوب:

طعمه نهادن و تمسک به ابزارهای غیر اخلاقی برای نظارت و کنترل، بنیان اخلاق در سازمان را از بین می برد. امر به معروف و نهی از منکر عاملی بسیار قوی برای تقویت نوعی نظارت خود جوش و خود کنترل است، که اگر مکانیسم آن به درستی درک و به کار بسته شود، می تواند روش نظارتی و کنترلی بسیار مناسبی باشد. تقویت وجدان کاری و گره زدن مسئولیت های حرفه ای اخلاقی به مسئولیت ها و وظایف دینی از دیگر روش های کارساز در این زمینه است.

۵-۱۱ تقویت اطلاع رسانی:

توزیع عادلانه ی اطلاعات، عمل به وظیفه ی اخلاقی در اطلاع رسانی و نیز بهره مندی مستمر از دیدگاه ها و شناخت احساسات کارکنان، در گرو نظام جامع اطلاع رسانی و اطلاع یابی است.

- برخی دیگر از این راهبرد ها عبارتند از:
- فرهنگ سازی نسبت به اهمیت تعلیم و تربیت در توسعه ی همه جانبه ی جامعه با تاکید بر نقش معلم
  - حرفه ای تلقی کردن عمل معلم
  - استخدام منطقی و اصولی معلمان و مبتنی نمودن آن بر به گزینی
  - نگهداشت معلم در نظام آموزشی و بهبود و ارتقای موقعیت شخصی، حرفه ای و اجتماعی وی
  - ایجاد و توسعه ی نظام شایسته سالاری در پرتو تثبیت نظام ارزشیابی صحیح
  - توسعه و تعمیق روابط انسانی در سازمان، به منظور ایجاد و تعمیق حس اعتماد و احترام متقابل
  - آزادی علمی و آکادمیک معلم و افزایش حس استقلال عمل در وی
  - استفاده از توانمندی ها و مشارکت وی در ابعاد گوناگون نظام آموزشی
  - تلقی تدریس نه به عنوان رابطه ای یک سویه و کلیشه ای بلکه به منزله ی مولفه ای هنری

- تقویت ویژگی تحقیق و پژوهندگی در معلم
- اصلاح نظام تربیت و به سازی معلم از طریق توجه کیفی به مراکز تربیت معلم، کمیت و کیفیت آموزش ها و باز آموزی معلم در نظام آموزشی.
- هریک از موارد فوق در رابطه تعاملی می تواند به گونه ای ترتیب و التزام یابد تا معلمان فرصت یابند در حرفه ی خود ماهر تر شوند و در نتیجه، تاثیر نافذ و کارایی را بر عملکرد نظام آموزشی بر جای گذارند.

۱۲. نتیجه گیری

پذیرفتن هر نقشی، مسئولیت هایی به دنبال دارد و ایفای این مسئولیت ها مستلزم رعایت جنبه های اخلاقی بسیاری است. تدریس و معلمی نیز حرفه ای است که اصولا ماهیت اخلاقی دارد و اخلاق در همه جای آن جاری است. لذا این امر ضرورت می یابد که در جهت بهبود و توسعه ی اخلاق حرفه ای معلمان تلاش هایی صورت گیرد.

نکته ی قابل توجه این است که آموزش و پرورش یک منفعت عام است، بنابراین حرفه ی تدریس و به تبع آن معلمان نسبت به جامعه به عنوان یک کل، پاسخگو بوده و مسئولیت هایی را به عهده دارند. معلمان باید نسبت به شخصیت دانش آموزان به عنوان یک انسان و شهروند آینده در جامعه، شکل بدهند. آنان باید شاگردانی تربیت کنند که دارای ویژگی های اخلاقی متعددی باشند. معلمان به عنوان عاملان اخلاقی و کارگزاران اصلی تعلیم و تربیت با آموزش رسمی فضایل یا رذایل و تبدیل شدن به نمونه ی اخلاقی، به کار انتقال ارزش ها به کودکان می پردازند. به طور کلی می توان گفت که معلمان وظیفه دارند نخست، خود دارای منش استوار، رفتار شایسته و عامل به ارزش ها باشند و گزاره های اخلاقی به طور مطلوب در روش و منش فردی و اجتماعی آنها وجود داشته باشد و سپس در انتقال این حسنه به منش اخلاقی دانش آموزان بکوشند.

لذا ضروری است که برای تحقق این امر شایسته، هرچه بیشتر با عوامل موثر در ایجاد اخلاق حرفه ای، ویژگی ها، الزامات، موانع موجود بر سر راه اخلاق حرفه ای معلمان و از همه مهم تر راهکار های بهبود اخلاق حرفه ای خود آگاهی یابند، تا بتوانند در توسعه و تقویت اخلاق حرفه ای خود نقش موثری داشته باشند.

پیشنهادهات:

- برای ایجاد شرایطی که موجب رشد حرفه ای معلم بشود، محیط آموزشی باید محیطی راحت باشد و انواعی از محرک ها و پاداش ها را برای آنان فراهم کند تا معلمان در این فرصت ها سهیم شوند و رشد حرفه ای آنان افزایش یابد.
- مدیران و مسئولان آموزشی باید برای معلمان برنامه های تخصصی مطابق با درس هایی که تدریس می کنند، بگنجانند. در این صورت اعتماد به نفس معلمان افزایش یافته و موجبات رشد حرفه ای آنان فراهم می گردد.
- به مدیران مدارس پیشنهاد می شود با درخواست تسهیلات از آموزش و پرورش در جهت فعالیت موثر مدارس، در آموزش اخلاق حرفه ای به معلمان اقدام کنند.
- برگزاری کارگاه های آموزشی کوتاه مدت و پیاپی برای آشنایی با چگونگی افزایش اخلاق و تعهد حرفه ای معلمان می تواند موثر واقع شود.
- اجرای اقداماتی در جهت سیاست گذاری های نوین برای برنامه های اخلاق حرفه ای به طور گسترده، می تواند در افزایش آگاهی معلمان در اخلاق حرفه ای خود تاثیر بسزایی داشته باشد.

- راه اندازی مرکز سنجش اخلاق حرفه ای معلمان و تهیه استاندارد های اخلاق حرفه ای معلمان، می تواند تاثیر قابل توجهی در در حوزه ی بهبود بخشیدن به اخلاق حرفه ای آنها داشته باشد.
- برگزاری مستمر دوره های آموزشی تخصصی در ضمن خدمت توسط آموزش و پرورش و دادن جزوه های آموزشی کاربردی به معلمان به منظور بهبود اخلاق حرفه ای آنها.

مراجع

۱. محمدی، م. گل وردی، م. (۱۳۹۲). "مولفه های اخلاق حرفه ای در سازمان با الگو گرفتن از مبانی دینی" دو فصلنامه ی اسلام و مدیریت، سال دوم، شماره سوم.
۲. حسینی، ن. عباسی، ع. (۱۳۹۱). "راهکار های نهادینه کردن اخلاق حرفه ای در سازمان ها از دیدگاه آموزه های دینی"، مجله ی اسلام و پژوهش های مدیریتی، سال دوم، شماره اول.
۳. مکارم شیرازی، ن. (۱۳۸۵). "اخلاق در قرآن" جلد اول، قم: انتشارات مدرسه الامام علی بن ابی طالب علیهم السلام.
۴. بهاگیر، ح. (۱۳۹۰). "بررسی رابطه ی بین اخلاق حرفه ای مدیران با تعهد سازمانی معلمان در مدارس متوسطه ی ناحیه سه استان البرز"، پایان نامه ی کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت معلم تهران.
۵. آراسته، ح. جاهد، ح. (۱۳۹۰). "رعایت اخلاق در دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی"، گزینه ای برای بهبود رفتارها. فصلنامه ی نشاط علم: دوره ی اول؛ (شماره ۲)؛ ۴۰-۳۱.
۶. ایمانی پور، م. (۱۳۹۱). "اصول اخلاق حرفه ای در آموزش"، مجله ایرانی اخلاق و تاریخ پزشکی. دوره ۵. شماره ۴۷-۶: ۲۱.
۷. فراست خواه، م. (۱۳۹۱) "اخلاق حرفه ای رمز ارتقای آموزش عالی: جایگاه و ساز و کار های اخلاقیات حرفه ای در تضمین کیفیت آموزش عالی ایران".
۸. Khoshzaban, Sh.(۲۰۱۳). Survey of high schools teachers priphssional ethics from the viewpoint of girls high school administrators teachers in broojerd, MS thesis, Allameh Tabatabai University.(in persian).
۹. Ghahremani, J. (۲۰۱۱). A study of teachers work ethic all three levels in order to provide a model province, Journal of education Administration, vol. III, No. II.(in persian).
۱۰. Bryan R. W & Sara, K. S. (۲۰۱۱). A framework for professional ethics courses in teacher education, Journal of teacher education, Vol. ۶۲, NO. ۳. Pp. ۲۷۳-۲۸۵.
۱۱. Ana, p. c. & Maria, D. S.(۲۰۰۹). Professional ethics and teacher education, educational sciences Journal. NO. ۸, Jan ۲۰۰۹, p. ۶۴۶-۶۵۰.
۱۲. Huntly, H(۲۰۰۸). Teachers work ethics: Beginning teachers conceptions of competence thesis, central Queen sland University.
۱۳. Kumar, R.(۲۰۱۴). Professional, ethics in teacher education: need and Improtance. Darpn International Research Analysis Vol. ۱(۸): ۱-۲۰.

۱۴. قراملکی، ا. ف. (۱۳۸۸). "درآمدی بر اخلاق حرفه ای"، چاپ دوم، تهران؛ انتشارات سلامت.
۱۵. حسینیان، س. (۱۳۸۵). "اخلاق در مشاوره و روانشناسی" تهران: انتشارات کمال تربیت.
۱۶. عزیزی، ن. (۱۳۸۹). "اخلاق حرفه ای در آموزش عالی، تاملی بر راهبرد های بهبود استاندارد های اخلاقی در آموزش های دانشگاهی". مجله ی راهبرد فرهنگ. شماره ۸ و ۹، صفحه ۴ و ۵.
۱۷. عرفانی خواه، م. (۱۳۹۳). "بررسی رابطه ی رعایت مولفه های اخلاق حرفه ای و سلامت اداری در سازمان (مطالعه ی موردی: مرکز فرهنگی و دینی استان قم)"، پایان نامه ی کارشناسی ارشد، دانشکده مدیریت دانشگاه تهران.
۱۸. کریمی، ع. ا. (۱۳۹۲). "الگوهای نمادین و غیر کلامی در تعلیم و تربیت نامرئی"، تهران؛ تربیت.
۱۹. خاکی، غ. (۱۳۹۲). "مدیریت اخلاق حرفه ای در سازمان به شیوه ی جوانمردان"، تهران: انتشارات فوزان.
۲۰. Van Nuland, S. (۲۰۰۹).. Teachers codes: Learning from experience. International Institute for education planning. Available on line at: www.liep.unesco.org.
۲۱. Campell, E. (۲۰۰۰). Professional ethics in teaching: Towards the development of a code of practice in: Cambridge journal of education, ۳۰, (۲), ۲۰۳-۲۲۱.
۲۲. گل محمدی، ر. محمدی، م. چراغی، م. ع. میر اسماعیلی، ا. ف. (۱۳۸۹). "بایسته های اخلاق در آموزش دانشگاهی". همدان: انتشارات دانشگاه علوم پزشکی. ص ۵۵-۵۱.
۲۳. Anonymous. Florida Department of education. <http://www.fldoe.org> (accessed in ۲۰۱۱).
۲۴. رحمان سرشت، ح. (۱۳۸۰). "اخلاق: جز نادیده گرفته شده سیاست های عالی آموزش عالی"، فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی. شماره ۲۰: ۱۲۶-۱۰۳.
۲۵. شهید ثانی، (۱۳۷۰). "آداب تعلیم و تعلم در اسلام"، ترجمه ی حجتی، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی. ص ۱۳۰-۱۲۲، ۱۵۲-۱۴۵.